

SPELMANSBÖCKER I NORDEN 21-23 NOVEMBER VÄXJÖ 2017

konferens | festival | workshops

INNEHÅLL

Välkommen till Spelmansböcker i Norden	2
Keynote – Föreläsare.....	4
Abstracts	8
Workshops och seminarier	22
Artister	24

Välkommen till

SPELMANSBÖCKER I NORDEN

Musik i Syd

Musik i Syd är en musikinstitution i Skåne och Kronoberg med syfte att ge människor tillgång till spännande och levande musikupplevelser. Varje år presenterar Musik i Syd, ofta i samarbete med olika lokala arrangörer, drygt 3 000 konserter för mer än 300 000 personer. Genom Musik i Syds olika verksamheter får därmed både vuxna och barn i södra Sverige möjlighet till ett omfattande och kvalitativt utbud av musik i alla dess olika former. Musik i Syd har med andra ord stor betydelse för utvecklingen av ett rikt musikliv för de många människorna, men också för musiker, ensembler och arrangörer.

En del av Musik i Syds många verksamhetsgrenar är Smålands Musikarkiv som under 2017 firar 25 år. Under detta jubileumsår kommer arkivet att satsa stort på att låta samlingar och kunskaper synas och höras genom en mängd samarbeten och egna projekt.

En del av detta firande är den nordiska spelmanboks-konferens- och festival som nu arrangeras i samarbete med bl.a. Linnéuniversitetet. Arkivets anknytning till Musik i Syd och samarbetet med universitetet ger i det här fallet unika möjligheter att förena forskning med levande musikupplevelser. Tidigare har liknande former av samarbeten bl.a. resulterat i balladkonferensen "I fråst å i källe" (2008) och musik-arkelogikonferensen "The Archaeology of Sound, Acoustics and Music" (2016).

Vår förhoppning är att Spelmansböcker i Norden, som ett gemensamt forum för forskare, utövare, pedagoger, studenter och företrädare från omgivande samhället, kan bredda och fördjupa kunskaper och erfarenheter kring nordiska handskrivna notböcker.

Martin Martinsson,
VD Musik i Syd

Spelmansböcker i Norden är resultatet av ett nära samarbete mellan Linnéuniversitetet och Musik i Syd. En rad andra institutioner och organisationer stödjer evenemanget: Svenskt visarkiv/Statens musikverk (Stockholm), Dansk folkemindesamling/Det Kongelige Bibliotek (Köpenhamn), Svenska litteratursällskapet i Finland/Finlands svenska folkmusikinstitut (Vasa), Norsk folkemusikklag (Oslo), Kungl. Gustav Adolfs

Musikmiljön vid Linnéuniversitetet

Välkommen till Institutionen för musik och bild vid Linnéuniversitetet! Universitetet bildades 2010 genom en sammanslagning av Högskolan i Kalmar och Växjö universitet. Det har hämtat bland annat sitt namn och sin inspiration från Carl von Linné, som föddes i Råshult ungefär 5 mil söder om Växjö. En vision för Linnéuniversitetet är att, med inspiration av Linnés nyfikenhet och nytänkande för nya vetenskapliga synsätt, kännetecknas av "djärvhet med engagemang för nya vetenskapliga idéer" och "arbeta gränsöverskridande inom vetenskap, konst och praktik". Här arbetar cirka 2000 medarbetare med utbildning och forskning. Utbildningen omfattar 32000 studenter vid 150 utbildningsprogram och 2000 fristående kurser.

Institutionen för musik och bild tillhör Fakulteten för konst och humaniora. Vid institutionen för musik och bild strävar vi att inom utbildning och inom forskning integrerat arbeta med konstnärlig och vetenskaplig grund. Musikmiljön består av tre discipliner: Musik, Musikpedagogik och Musikvetenskap – den förstnämnda med konstnärlig examensrätt och de sistnämnda med vetenskaplig. Dessa discipliner samverkar på olika sätt inom universitetets utbildningar och forskning. Det känns därför mycket inspirerande att vara en av arrangörerna för evenemanget "Spelmansböcker i Norden" där många olika perspektiv behandlas i ett kreativt och spännande möte mellan olika aktörer inom musikområdet.

Musikmiljön vid Linnéuniversitet har i ett historiskt perspektiv genomgått en omfattande expansion. Från början ingick musik som en del i den dåvarande lärarutbildningen. Idag har vi tre självständiga undervisnings- och forskningsmiljöer med flera olika inriktningar. Musikvetenskap etablerades som disciplin 2001, Musik på konstnärlig grund 2010 och Musikpedagogik 2012. Institutionen har idag fyra programutbildningar: Kulturledarprogrammet, Musik- och ljuddesignprogrammet, Musikproduktionsprogrammet samt Musiklejarutbildningen. Hösten 2018 startar en ny musikutbildning, Songwritingprogrammet, där syftet är utbilda studenter i musikskapande i ett nära samarbete med den omgivande musikbranschen. Vad gäller forskning strävar vi inom musikområdet att arbeta inom många olika fält. Vi ser mångfald som en viktig tillgång för utveckling.

Dan Alkenäs,

Prefekt vid Institutionen för musik och bild, Linnéuniversitetet

akademien för svensk folkkultur (Uppsala), Studieförbundet Bilda Sydöst, Sveriges Spelmäns Riksförbund och Folkmusikföreningen Valshuset, Växjö. Ekonomiska bidrag har därutöver tacksamt erhållits från Nordisk kulturfond, Statens kulturråd, Region Kronoberg och Craafordska stiftelsen.

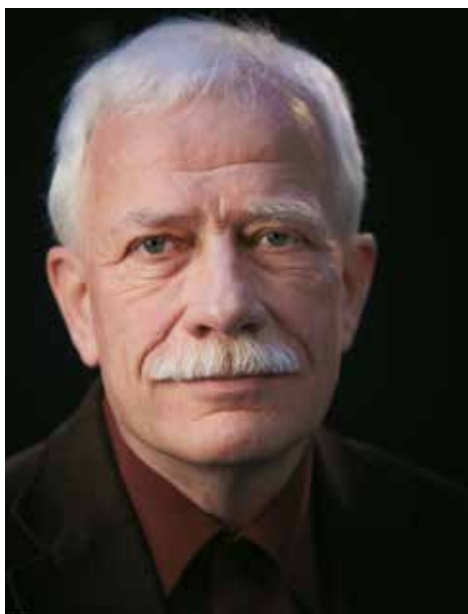
KEYNOTE-FÖRELÄSARE

Se Abstracts för keynote-föreläsningarnas teman.

Fil. dr Magnus Gustafsson, vice vd Musik i Syd, Växjö, Sverige

Magnus Gustafsson, FD, är vice VD för den regionala musikinstitutionen Musik i Syd. Hans forskning har under många år varit inriktad på innehållet i äldre handskrivna notböcker. I detta sammanhang har han särskilt intresserat sig för polskans olika varianter och former. Gustafsson har också skrivit en rad böcker och artiklar om småländskt musikliv. Han har och har haft en rad olika offentliga kultur- och musikuppdrag hos bl.a. Nordiska Ministerrådet, Nordisk Kulturfond, Statens Kulturråd och Statens Musikverk. Gustafsson är riksspelman och har varit medlem i bl.a. grupperna Sågskära och Höök. Under flera år arbetade han också på frilansbasis som musikjournalist på Sveriges Radio. Gustafsson sitter på stol nr 15 i Smålands akademi. Han är bl.a. författare till *Folkmusik från Småland och Öland* (1983), *Axel Sjölander – spelman i Grönadal* (1992), *Småländsk musiktradition. Folkliga dansmelodier och ceremonistycken* (2000) och *Polskans historia. En studie i melodityper och motivformer med utgångspunkt i Petter Dufvas notbok* (2016).

**Dr. phil. Jens Henrik Koudal, seniorforsker på
Dansk Folkemindesamling ved Det Kongelige Bibliotek,
Köpenhamn, Danmark**

Jens Henrik Koudal, seniorforsker på Dansk Folkemindesamling ved Det Kongelige Bibliotek. Uddannet i musikvidenskab og historie. Har udgivet en række bøger og artikler om nordeuropæisk musik- og kulturhistorie, blandt andet *Rasmus Storms nodebog* (1987), "Musikermobilitet i Østersøområdet" (1993), *For borgere og bønder. Stadsmusikantvæsenet i Danmark* (2000, doktordisputats), *Folkeminder og dagliglivets kultur* (2004) og "Den gådefulde polskdans" (2006). Bogaktuel med *Skæbnesymfoni og krokodillepolka* (2017), der skildrer musikkulturen i tilknytning til et stort landbrug på Sjælland i 1900-tallet. Er i øvrigt en glad dyrker af barokmusik-sammenspil på cembalo i private sammenhænge.

**Mus. dr Piia Kleemola-Välimäki,
Sibelius Akademien, Helsingfors,
Finland Cand. phil.**

Violinist, Doctor of Music Piia Kleemola-Välimäki is known as an exceptional performer, who is at home in both traditional and more experimental music worlds. The specialty of the Seinäjoki-based artist is Ostrobothnian fiddle polska, which was the subject of her dissertation for the degree of Doctor of Music, completed in 2011 at the Sibelius Academy. Besides the violin, her instruments include kantele, jouhikko (Finnish bowed lyre) and vocals. Kleemola-Välimäki has released three solo recordings – *The Polska of the Devil and the Priest* (2014), *Fiddle Feast* (2012) & *RindaNickola* (2009) – and she performs on 30 records. Piia Kleemola-Välimäki has been awarded one-year & three-year artist's grants by the National Council for Music (2008, 2017–2019) and one-year artist's grant by the Finnish Cultural Foundation, South Ostrobothnia Regional fund (2007 & 2014).

Bjørn Aksdal, ordförande för Norsk folkemusikklag, f.d. seniorforskare vid Rådet för folkemusikk og folkedans, Trondheim, Norge

Bjørn Aksdal er uavhengig musikkforsker og forfatter. Han var tidligere seniorforsker og musikkfaglig ansvarlig ved Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Aksdal har utgitt en lang rekke bøker og artikler på flere språk, bl.a. *Med Piber og Basuner, Skalmeye og Fiol* (1982), *Spelemann og smed. Smed-Jens og hans notebok* (1988), *Meråkerklarinetten* (1992), *Fanitullen* (1993), *Musiken i Norden* (medforfatter, 1998) og *Hardingfela* (2009). Han har laget utredninger om bl.a. de norske folkemusikkarkivene, folkemusikk og folkedans i kulturskolen og de norske instrumentbyggetradisjonene. Han har også vært med på å produsere flere utstillinger ved Ringve museum og Valdres folkemuseum. Aksdal har arbeidet som musikkjournalist i NRK og musikkanmelder i flere aviser og tidsskrifter. Han var leder for Hardingfeleprosjektet og har sittet i styringsgruppen for en rekke andre større prosjekter. For tiden arbeider han bl.a. med et bokprosjekt om den norske langeleiken. Aksdal har vært nestleder i ICTM's studiegruppe for historiske kilder til folkemusikken, og han har sittet i styret i European Seminar in Ethnomusicology. Aksdal har vært leder i Norsk folkemusikklag, den norske nasjonalkomiteen i ICTM siden 2013 og var også leder i laget fra 1988 til 1992. Han spiller selv en rekke ulike instrumenter. I 2017 mottok han Egil Storbekkens musikkpris.

ABSTRACTS

I bokstavsordning etter etternavn.

Sven Ahlbäck

The hidden modes: A computer-assisted approach to tonality analysis of older Swedish folk music

The term tonality is used in numerous ways with different significations in ethnomusicological, musicological and music cognition literature, and in its most general sense it refers to a cognitively and/or culturally significant hierarchical system of relationship between pitches in a piece of music, in a repertoire or music culture. (Bengtsson 1977). In this paper, tonality in this general sense is targeted within the style and repertoire of older Swedish folk music. Since the beginning of the 19th century intonation practice has been recognized by scholars as well as performers (Boström et al 2010). However, more extensive studies have not been carried out in Sweden until the 1980s (Ahlbäck 1986, 1995, 2004, 2010). Fundamental problems regarding such studies include for example the influence of transcription detail in different source material.

In the present study, a computer-assisted approach has been employed in order to study if recorded source material and notations from folk music collections can be used in connection, to find indications of general tonality traits within a diverse source material, including historical manuscripts known as “spelmansböcker” and more contemporary transcriptions and recordings. The algorithms are an extension of methods previously developed by the author (Ahlbäck 2004, 2011). The findings indicate that this approach points to the possibility of revealing culturally significant tonality traits from a diverse source material, using deeper level tonality indications, beyond the most common note frequency, duration and interval measures (Nettl 1964, Krumhansl 1990). In particular, the present study reveals common as well as discriminating structural indications of tonality in different sub-styles of older Swedish folk music, independently of similarity regarding musical surface structure, instrument and musical function.

This raises questions on how tonality as a phenomenon can be understood and reveals new insights into the diversity of Swedish instrumental folk music repertoire.

Bjørn Aksdal

Det norske notebokmaterialet: en gjennomgang med vekt på typologi og kildeverdi

I mitt innlegg vil jeg først se litt på historikken når det gjelder spelmansbøkene og de andre håndskrevne notebøkene som kilde til musikkhistorieskrivingen i Norge. Jeg vil deretter gi en oversikt over det norske materialet med utgangspunkt i en typo-

logisk tilnærming: Hvilke hovedtyper av notebøker har vi, hvem skrev ned melodierne og hvilket repertoar finner vi i disse bøkene. Jeg har gjort en regional studie av notebokmaterialet i Trøndelag i perioden 1750–1900 og vil redegjøre for hovedtrekkene i dette materialet. Her vil jeg spesielt berøre spørsmålet om notebøkernes kildeverdi og diskutere tre kategorier når det gjelder representativitet: a) melodityper og sjangre, b) melodimaterialet, c) selve nedtegnelsene.

Mathias Boström

Nils Dencker, spelmansböckerna och musikforskningen

Nils Dencker (1887–1963) var, vid sidan av Tobias Norlind, det tidiga 1900-talets ledande aktör i Sverige kring utforskningen av folklige melodiers historia. Dette er senast oppmärksammat i Magnus Gustafssons avhandling *Polskans historia* (2016). Beträffande spelmansböckerna är Dencker idag främst känd för de inventeringsresor som han gjorde på 1930-talet, där han skrev av notsamlingar i tyska, polska och baltiska bibliotek i syfte att finne varianter till folklige melodier i Sverige. Kunskaperna från dessa inventeringar flöt bland annat in i kommentarerna i den utgåva av sånglekar i Sverige som Dencker gav ut långt senere (1960). Det av Denckers material som lämnades till dåvarande Musikhistoriska museet er idag tillgängligt på webben och används av forskare såväl som utövare.

Men vilka ambitioner hadde Nils Dencker inför sine inventeringsresor i mellomkrigstidens Europa? Hur såg hans nätverk og kontakter ut? Vad blev inventeringsresornas resultat og vad hände därefter? I dette paper avser jag att fördjupa kunskaperna kring Nils Denckers verksamhet som insamlare og musikforsker, med fokus på hans arbeid med spelmansböcker.

Anon Egeland

Europeiske spor i hardingfelespringaren

Historikken som knytter seg til de eldre dansemusikktypene – halling/gangar og springar/pols – har i liten grad pirra nysgjerrigheta til norske tradisjonsmusikkforskere. Det vesle som har vært gjort på området har først og fremst fokusert på sammenhengen mellom handskrevne notebøker fra 1700-tallet og den moderne pols- og springleiktradisjonen på vanlig fele. Til dags dato har svært få stilt spørsmålet om denne sammenhengen også gjelder hardingfelemotstykket til disse typene – springaren – og det har aldri vært gjenstand for mer inngående forskning. Kanskje har idéen om norskhet til både hardingfela og det tilhørende, eldre repertoaret vært et effektivt hinder her?

Denne presentasjonen tar sikte på å vise at hardingfelespringaren faktisk har samme opphav som motstykkene på vanlig fele. Den begynner med å vise forbindelseslinjene til den polske danse moten fra 1600- og 1700-tallet – særlig typen som går under navn som *sarras*, *sarres* og lignende – og fortsetter med å påpeke mulige sammenhenger mellom oppfatning av metrum på 1700-tallet og ulike former for rytmisk

asymmetri i den moderne tradisjonsmusikken. Påvirkninga fra menuetten behandles før presentasjonen avrundes med å vise hvordan korte melodier omarbeides og forlenges gjennom å bruke små motiv. Denne teknikken, som er så typisk for mange hardingfelestile, er muligens den viktigste grunnen til at springarrepertoaret på hardingfele oppfattes som vesensforskjellig fra pols-/springleikrepertoaret på vanlig fele.

Presentasjonen avslutter med å understreke hvor viktig denne typen forskning er: ikke bare viser den sambandet mellom fortid og nåtid, den gir også innsikt på et mer generelt nivå i hvordan impulser fra ulike epoker og med ulikt opphav sammen kan bidra til å skape unike musikalske uttrykk.

Karin L. Eriksson

Låtkursen som förmedlare av spelmansböckernas repertoar

I mitt arbete med att dokumentera kurser för fiol och nyckelharpa inom svensk folkmusikmiljö, har jag slagits av hur flera av lärarna har lärt ut låtar som de i sin tur har hämtat från spelmansböcker av olika slag. Låtkurserna verkar på så sätt fungera som viktiga förmedlare av den repertoar som återfinns i spelmansböcker från olika delar av Sverige. Genom att utforska användandet av spelmansboksmaterial i låtkurserna, är det därför möjligt att få insikter i hur spelmansböckernas innehåll (åter)införs in en nutida folkmusikalisk repertoar.

Syftet med presentationen är att visa på en av de arenor från vilka spelmansböckernas repertoarer sprids till dagens utövare. Studien fokuserar därmed på frågor som rör urval, interpretation och kontextualisering. Mer specifikt kommer jag i min presentation föra ett resonemang runt följande frågor:

- Urval: Vilka spelmansböcker används och vilken repertoar i dem lärs ut?
- Interpretation: Hur spelar lärarna låtarna och vilka likheter och skillnader finns i deras gestaltning av dem i relation till deras källor?
- Kontextualisering: Hur presenteras spelmansböckerna, deras repertoar och de specifika låtar som lärs ut under låtkurserna och i de efterföljande intervjuerna?

Presentationen baseras på dokumentation av tolv lärare vid elva olika kurstillfällen under 2013–2015. Kurserna har dokumenterats med hjälp av filmkamera. Urvalet av låtar till kurserna har också diskuterats med lärarna i samband med uppföljande intervjuer. Presentationen ingår i ett större arbete med att utforska låtkurser som pedagogiska arenor inom svensk folkmusikmiljö.

Thomas Fahlander

Dalabarock: presentation av en studie av dansmoden i Dalarna 1769–1856

Åter uppkomna, börjades straxt polskor att frästa hvad ungdomen tålte, slängpolska till dess att flickorna voro nog varma, och på de äldres anmodan spädde emellan med menuets (Carl Tersmeden, Larsbo, Söderbärke, Dalarna, 1741)

Presentationen syftar till att ge en förklaring till hur barockmusiken spridits till Dalarna, klockarnas och kyrkans roll samt hur den traditionella musiken påverkats som en följd av det och hur dansen kommit att ändras. I det material som hittills samlats in, cirka 1100 nedteckningar i notböcker gjorda av spelmännen själva, ges en god inblick i vad som spelades och vad som dansades den undersökta tidsperioden.

I notböckerna antecknas i många fall datum då låtarna skrivs in vilket gör det möjligt att med viss säkerhet kunna dra slutsatser om när nya danser introduceras. De undersökta socknarna är: Svärdsjö, Torsång, Stora Skedvi, Grytnäs och Grangårde, alla belägna i södra Dalarna.

Resultatet av studien överraskade. I materialet är färre än 2 % polskor. Det verkar som om begreppet ”polska” bytt betydelse över tid. Det som då avsågs som ”polska” är inte detsamma som vi menar idag. Den allmänna föreställningen är att polskor skulle utgöra 80–90 % av det insamlade källmaterialet.

Presentationen har två delar:

- 1) Kort redogörelse för 1700- och 1800-talets resenärers iakttagelser av dans i Dalarna.
- 2) Redovisning av innehållet i notböckerna.

Thomas Fahlander, Tony Wrethling,

Thomas von Wachenfeldt, Esbjörn Wettermark

Inspiration eller hot? Spelmansboken som katalysator i folkmusiksverige

De bevarade spelmansböckernas relation till arton- och sjuttonhundratalets allmogemusik har varit ett återkommande tema som stötts och blötts åtskilliga gånger sedan början på nittonhundratalet (Gustafsson, 2016). Klart är dock att dagens folkmusiker alla har en relation till spelmansböckernas repertoar. Låtar som dåtidens musiker av olika anledningar skrev in i sina böcker spelas i dag runtom i landet och ses ofta som exempel på lokal tradition. Oavsett dessa låtar och notbäckers ursprung så har spelmän länge låtit sig inspireras av dem och utan denna influens skulle den moderna folkmusikmiljön troligtvis sett rätt annorlunda ut.

I denna panel funderar vi just på hur fynd och studier av spelmansböcker inspirerat dagens spelmän att tänka kring sitt musicerande på nya sätt och hur de fungerat

som ögonöppnare till såväl historia som nutid.

Vi bjuder på korta betraktelser från fyra aktiva forskare och musiker med olika perspektiv där spelmansbokens roll som katalysator inom folkmusikmiljön lyfts fram. Vi har kallat dessa betraktelser:

- Knappt en polska: Kan spelmansboken bli ett hot för invanda sanningar i södra Dalarna. (Fahlander)
- Att i musiken se igenom "nationalromantikens töcken": spelmansböckernas roll för några unga spelmän i Gästrikland och Hälsingland under folkmusikvågen. (Wrethling)
- Spelmansbokens secundostämma och det moderna stämspelet. (Wachenfeldt)
- Musikalisk tradition och bruket av en notbok: är spelmansbokens användning en form av immateriellt kulturarv? (Wettermark)

Dessa fyra inlägg följs av en vidare diskussion kring hur spelmansböcker kan komma att fortsätta inspirera och nyansera nya folkmusikaliska uttryck.

Christina Frohm

Adolf Fredrik Stare och hans pollonessebok

Adolf Fredrik Stares notbok benämnd "Pollonesser 1806" återfanns i Åbo i början av 1900-talet i en samling historisk litteratur. Professor Otto Andersson intresserade sig för den men han kunde inte tyda namnteckningen. Ett urval av melodierna publicerades redan 1911 under namnet A. J. Stark. Här nämner också Otto Andersson att han uteslutit kontradanserna då de representerar "en särskild musikart". Han skriver vidare: "Jag antager att dessa melodier äro finländska polskevarianter från Åbotrakten. Större delen av melodierna måste vara uppteckningar efter spelmän och icke avskrifter. Det framgår av de karaktäristiska spelmanstag som här förekomma."

Vid närmare granskning av repertoaren visar det sig att en hel del avskrifter av melodier av kända kompositörer förekommer. Där återfinns också åtskilliga varianter av låtar från skilda håll i Sverige. I boken kan man också se Otto Anderssons anteckningar om vilka melodier som inte skulle tryckas. När boken som numera finns på Sibeliusmuseet blev tillgänglig som inskannad började bilden klarna. Namnet på bokens ägare var Adolf Fredrik Stare och med nya tidens möjligheter att söka i dokument på nätet kunde man spåra upp honom. Han var född 1787 i Eskilstuna som son till en prost och kom till Åbo 1806 som student tillsammans med sin bror. Han hade en position i samhället och det var självklart att han och hans bröder skulle gå i det närbelägna Strängnäs gymnasium. Där fick gossarna en omfattande musikalisk utbildning. Än idag finns samtida noter bevarade med orkesterverk.

Att sen Adolf Fredrik och hans bror skriver in sig vid Åbo akademi för studier i juridik och medicin kan härledas till släktband med anknytning till östra landshövdingen. Deras styvmors farmors bror var rektor vid Åbo akademi i början av 1700-talet.

Hans Olav Gorset

"Verk" eller "vek": betraktninger omkring norske notebøker fra 1700-tallet og hva de kan (og ikke kan) fortelle oss

De fleste som befatter seg med håndskrevne notebøker har en bakgrunn som forskere eller utøvere innenfor klassisk musikk eller tradisjonsmusikk. Dette har konsekvenser både for deres videre forskning og deres utøving, og påvirker spørsmålene som stilles til dette omfangsrike og varierte kildematerialet.

For eksempel: Musikkvitenskapen har lenge vært opptatt av komponistens intensjoner. Når det gjelder dette repertoaret er de mindre relevante for musikkforståelsen enn selve intensjonen med å skrive ned nettopp denne musikken på noter. På samme måte defineres form som en viktig del av et musikkstykkets egenart, men straks en melodi åpenbarer seg i tall-løse varianter, med ulike titler og med ulike "vek", må vi erkjenne at "verket" ikke lenger er så statisk. Vi kan heller spørre: Hvorfor var nettopp denne melodien, eller deler av den, så populær? Andre spørsmål står i kø...

Tolkningen av svarene på våre spørsmål blir naturlig nok også preget av vårt utgangspunkt, nemlig to musikk-kulturer med hvert sitt estetiske (og etiske) univers. I dag fremføres derfor denne musikken på mange ulike måter, og alle er mer eller mindre ubevisst påvirket av vår samtids forståelse for hva som klinger godt (eller er rett og riktig) i ulike sjangre. For å rydde opp i dette kan vi spørre: Hvordan klang denne musikken på 1700-tallet? Hvordan *tror vi* det klang den gang, og hvordan synes vi at den *skal klinge* i dag?

Magnus Gustafsson

"Jag är en nyttig bok, i Bröllopp och på Gille": En genomgång av svenska handskrivna dansrepertoarböcker 1650–1900 med inriktning på innehåll, typologi och nedtecknare

Det finns en rad intressanta problem som uppenbarar sig när man studerar handskrivna notböcker. Den grundläggande frågan handlar om innehållet och dess väg från centrum till periferi – från internationell spridning till regional och lokal förankring. Det råder ingen tvekan om att man möter många exempel på hur melodier har flödat genom länder, landskap, socknar och byar – i olika tidsskikt och i olika sociala miljöer. En annan fråga handlar om innehållets avgränsning – speglar dessa böcker verkligen den gängse dansrepertoaren? Eller är det troligt att det fanns en "utantill-repertoar" av mer lokalt spridda melodier som ofta användes och som därför aldrig behövde skrivas ned? En tredje fråga handlar om böckernas nedtecknare: I vilken utsträckning var det klockare, organister, präster eller helt vanliga "bondspelmän" som skrev de här böckerna?

En betydande del av de svenska handskrivna dansrepertoarböckerna ingår i Folkmusikkommissionens (FMK) samlingar och omfattar totalt 281 (368) böcker, som sedan 2007 är digitaliserade och tillgängliga på nätet. Enligt mina beräkningar

finns det ytterligare minst ca 400 notböcker av samma typ bevarade i Sverige på andra arkiv och bibliotek. Det råder ingen tvekan om att det på ett mera generellt plan finns stora likheter mellan innehållet i dessa böcker och de melodier som upptecknades i *Svenska låtar*. Hela FMK:s material kom att katalogiseras i tre serier: Ma-, MM- (MMD-) och M-serien. De äldsta böckerna ingår i Ma-serien, som omfattar 18 böcker från huvudsakligen 1700-talet. Den därpå följande MM-serien (MMD) innefattar 75 böcker, där merparten är från 1800-talet. Den mest omfattande är M-serien, som består av 187 notböcker och som i sig innefattar John Enningers stora samling med skånska notböcker. Bland de sistnämnda finns några som direkt går att härleda till s.k. häradsspelmän och det är med stor sannolikhet Enninger som myntar det sedermera allmänt omfattade begreppet *spelmansbok*.

Eva Hov

Glömda kvinnoliv från tre sekler: Trondhjemska notmanuskript som musik- och lokalhistoriska källor

Spelmansböcker och kvinnor har det gemensamt att de ofta har blivit förbisedda i litteratur om musikhistoria och lokalhistoria, så också när det gäller Trondhjem (som är det gamla namnet på staden). Det är bakgrunden till att denna recital lecture tar utgångspunkt i notmanuskript som har haft kvinnliga ägare. Under vår musikaliska tidsresa möter vi bland annat ”polska danser” från tre sekler: En atypisk ”Polnish Proportion”, en vansinnig ”Polonoise” med 48-delsnoter och en ”Poltz” i irländsk tappning. Vi ska också se om manuskripten kan säga oss något om kvinnorna själva – hur levde de och vilken betydelse hade musiken för dem?

Systrarna Ellen och Birgitte bodde på en storgård fyra mil från Trondhjem. Deras bok, daterad 1676, innehåller danser i tysk orgeltabulatur, jämsides med recept på medicin för folk och få som man behövde tillverka själv så långt från stan. Betyder det att systrarna levde isolerat också kulturellt sett?

Elisabeths gränslöst förmögna och överambitiösa mor sörjde själv för en plats i historieböckerna genom att låta uppföra Nordens största träpalats i Trondhjem. Om Elisabeth däremot vet vi bara att hon dog i barnsäng 1763, nitton år gammal. Klavermusiken i Elisabeths bok, troligen nedskriven av stadsmusikanten Berlin, är kanske det enda spåret efter hennes liv. Vad kan repertoaren och utformningen av styckena berätta?

Mary Ann, som bodde i Donegal på Irlands nordvästkust, hade en syster i Trondhjem och en bror som arbetade där 1805–7. Tillbaka i Irland fortsatte han att spela och sjunga norsk musik, som också Mary Ann lärde sig. På 1830-talet skrev hon sextio sånger som hon skickade till en systerson i Trondhjem. Mary Ann använde sju norska melodier, bland annat patriotiska sånger. Några av hennes sångtexter har också politiska budskap. Vad kan sångerna visa oss om kulturutväxlingen över Nordsjön och om Mary Anns tankevärld och kreativitet?

Piia Kleemola-Välimäki

How La Folia became Sheep's polska: Finnish dance music manuscripts from 18th and 19th centuries

The presentation discusses the sources of Finnish dance music manuscripts from 18th and 19th centuries. Scientific interest on this subject has been somewhat limited in Finland, with the exception of ethnomusicologist Eero Nallinmaa (1917–1998) research. Nallinmaa's dissertation *Erik Ulrik Spoof's music book* (1969) concentrated on the Spoof manuscript, the melodies and the relationship on the collection with other publications of the era. Research *From Baroque Menuett to Mazurka* (1982) deals extensively with the tunes of several different handwritten dance music manuscripts and their relationship to e.g. Swedish collections.

The Nallinmaa collection is archived in the National Library of Finland. As a major archive it holds Finnish collections of old dance music manuscripts and copies of numerous music books from 18th and 19th centuries. The musicians graduated from the Sibelius Academy's Folk Music Department have in recent years made use of old manuscripts including violinist Arto Järvelä's research and manuscript-based recordings.

Furthermore, the presentation deals with the artistic research of the old dance music manuscripts. This includes my artistic research on a manuscript copied by Samuel Rinta-Nikkola from Ilmajoki, Southern Ostrobothnia in 1809. The melodies of the manuscript were published in *Vanhoja pelimannisävelmiä* collection (1893–1897) and edited by music researcher Ilmari Krohn. My research compares the original manuscript to Krohn's edited versions.

Jens Henrik Koudal

Spillemandsbøger og andre personlige dansenodebøger fra Danmark 1700–1900

Dansk Folkemindesamling ved Det Kongelige Bibliotek i København ejer den eneste store samling i Danmark af de såkaldte spillemandsbøger; fra perioden 1700–1900, som jeg vil tale om, er det omkring 900 håndskrevne dansenodebøger. Mit foredrag giver en oversigt over disse musikskilder ved at besvare spørgsmål som: Hvem har anlagt og ejet bøgerne? Hvad rummer de? Hvor stammer melodierne fra? Hvad har bøgerne været brugt til? Har forskere og musikere anvendt materialet? Spillemandsbøgerne er vigtige, fordi de er et historisk vidnesbyrd om musiks betydning for mennesker på tværs af socialgrupper og landegrænser. En fælleseuropæisk musikarv, som stadig kan bringes til live i klingende former, dukker frem i disse upåfaldende nodebøger.

Boel Lindberg

En spelmansbok för clawer från mitten av 1800-talet

I den skånska byn Vittskövle började en ung kvinna – Bengta Mattisson – 1842 sammanställa en notbok för ”clawér” som när den 20 år senare avslutades innehöll noter till ett drygt femtiotal musikstycken. Huvuddelen av dessa är danser – vals, kadrilj, anglais och mazurka – men boken innehåller också ett antal marscher, melodier till visor och några ”högre ståndsstycken” (bl.a. ett par sonatsatser från 1770-talet). Danserna och marscherna är hämtade från den lokala spelmansrepertoaren – drygt ett tiotal melodier har återfunnits i spelmansböcker från trakten. De har försetts med ett mycket enkelt ackompanjemang som vittnar om att den som noterat och spelat musiken haft mycket rudimentära kunskaper i harmonilära. Instrumentbeteckningen ”clawér” som finns tydligt angiven på notbokens pärm avser sannolikt ett klavikord.

I mitt inlägg redovisar jag forskning som jag bedrivit kring denna notbok. Bengta Mattisson, f. 1820 var dotter till en dräng och husman (skånsk benämning på torpare) som 1826 blev skollärare i byn och drygt tio år senare också organist och klockarsubstitut. Ungefär vid den tidpunkt då notboken påbörjades flyttade familjen in i ett nybyggt skolhus i Vittskövle. 1844 gifte sig Bengta med drängen Bengt Johnsson men paret bodde kvar i skolhuset fram till 1860-talets början. Bengt Johnsson blev så småningom också skollärare i byn. Min tes är att Bengta Mattissons ”clawérbok” speglar ett mer intimt hemmusicerande i skollärrarhemmet men också att dansstyckena i den kunde höras vid de danser – sannolikt offentliga – som anordnades i skolhuset.

Vittskövle hade vid mitten av 1800-talet drygt 1300 invånare. Byn dominerades helt av Widtsköfle gård – ett stort gods som ägde all mark i socknen med undantag för ett hemman. Jag redovisar befolkningens sociala sammansättning – statare, husmän, åboer (arrendebönder), hantverkare, militärer, gårdsfolk (inspektör, ladufogde, trädgårdsmästare, mjölnarmästare, mejerskor, jungfrur m.fl.) och högre ståndspersoner (godsägare, präst och officerare) och diskuterar i anslutning till detta i vilken utsträckning notbokens innehåll speglar den sociala miljön i Vittskövle och belyser den sociala mobilitet som Bengta Mattisson och hennes familj var en del av.

Marie Länne Persson & Bessman

Wallmans förlorade: en tidskapsel laddad med bortvalda kvaliteter

Varje musikaliskt manuskript – historiskt eller nutida, spelmansbok eller ej, handskrivet eller tryckt och utgivet – är resultatet av ett antal beslut. Beslut att utelämnas, redigera eller nyskapa, tagna på olika grunder: säljbarhet, läsbarhet, tidens spelpraxis, exotism m.m. Somligt har lyfts fram och somligt bortvalts. Besluten kan vara medvetna eller omedvetna.

Vad har det bortvalda att berätta? Hur kan ratade rytmiska, tonala och textmässiga kvaliteter trigga konstnärliga tolkningar idag? I ett material som dels finns som handskrift, dels i utgivet skick, har vi möjlighet att jämföra de olika presentationerna

av samma melodi, både grafiskt och musikaliskt/uttrycksmässigt. I denna recital lecture medverkar Bessman, en folkmusikalisk vokalgrupp som undersöker klanger, rytmer och andra vokala uttryck i traditionsrepertoaren. Bessman tar sig an några sånglekmelodier ur manuskriptet ”Wallmans förlorade”, eller *Wallmans samling med 93 folkvisemelodier från Linköpings stift med tillägg av Levin Christian Wiede 1926:6*.

I Wallmans manuskript finns just möjlighet till jämförelse och till lek och experiment med de kvaliteter som en gång ratades. Det handskrivna manuskriptet sammanställdes av fornforskaren, upptecknaren och lektorn Johan Haqvin Wallman (1792–1853). Merparten av melodierna publicerades i Arvidssons *Svenska fornsånger* på 1830-talet, efter att de redigerats av Erik Drake (1788–1870), upptecknare och sekreterare i Kungliga Musikaliska Akademien. Wallmans manuskript togs, efter hans död 1853, omhand av hans efterföljare L. C. Wiede, som jämförde Wallmans manuskript med de i *Svenska fornsånger* utgivna melodierna. I slutet av häftet förde Wiede in sina iakttagelser, en innehållsförteckning och ett förstaradsregister.

Wallmans manuskript var, fram tills det återfanns på Linköpings Stiftsbibliotek 1960, välkänt, väldokumenterat, eftersökt – men försvunnet, och sålunda opåverkat av tidernas musikaliska strömningar, som t.ex. ”konstmusikalisk folkton”. En tidskapsel där bortvalda rytmiska och melodimässiga kvaliteter ännu finns kvar.

Under denna recital lecture jämför Marie Länne Persson handskrivna och utgivna melodinoter. Bessman leker, improviserar och skapar nya varianter byggda på gammalt ”skräp”.

Krishna Nagaraja

New early music: folk music for baroque orchestra

How can the contents of handwritten dance music tunebooks be used artistically today?

Most musicians interpret, perform and teach tunes from these fiddlers' notebooks; this lecture however suggests their use as musical material for compositions and arrangements that are reminiscent of their “folk” character as well as of the style that was predominant in Europe during the 18th century, namely what we call “baroque”.

The use of folk themes in art music is of course no novelty: composers like Geminiani, Bach, and that same Telemann who was an enthusiastic advocate of Polish themes and *polonoises*, wrote masterpieces of instrumental dance music based on or inspired by traditional material.

This practice reflects how intertwined folk and baroque music used to be: upon this common ground, reinforced by other elements such as the importance of dance, rhythm and articulation in both genres, a combination of the two can be reinvented which we refer to as “folk-baroque”.

Such practice forms the backbone of my artistic PhD research, devoted to the history and recreation of the *polska* in the Nordic countries.

My first doctoral concert, played in January 2017, focused on Finnish polskas and included an orchestral suite of traditional tunes arranged in baroque style, where each movement is based on one or more melodies taken either from early sources or from the oral repertoire. The “Finnish Suite” will be presented during this recital lecture through soundfiles from the concert in Helsinki, performed by the Sibelius Academy Baroque Orchestra, and it will be illustrated with the aid of musical scores. Following a similar template, a suite based on Swedish dance themes from early collections such as the ones presented in this conference will be composed for my second concert, therefore contributing to the common artistic effort to bring those tunebooks back to life.

Bert Persson, Christina Frohm, AnnaKarin Karlsson

Att levandegöra en gången tids musik- och danstradition

Vi vet egentligen ganska lite om hur och vad man har dansat till melodierna i de gamla spelmansböckerna. Melodierna är nedtecknade vanligtvis med en benämning. Vad det gäller dansen till dessa melodier sägs ingenting. Många låtar spelas fortfarande och då utifrån de idéer vi har idag om vad det är för musik och vad som passar att dansa till den. Men har de alltid låtit så och såg dansen likadan ut då? Har inget förändrats sen 1700-talet?

När det gäller dans i folkliga miljöer har vi väldigt få källor som beskriver dansandet. Rena dansbeskrivningar av dans i folklig miljö är en 1900-talsföreteelse, och då är det de sista resterna av tidigare generationers dans.

Vad finns det då för källor till dansandet förr?

- Bilder och målningar.
- Reseskildringar, dagböcker, tillfällighetsdikter och folklivsskildringar.
- Danslitteratur med danshistoria och dansbeskrivningar.
- Uppteckningar

Att rekonstruera en gången tids dans- och musiktradition?

Vi kommer aldrig att kunna återskapa en gången tids dans- och musiktradition, men med hjälp av ovanstående källmaterial och kunskap om andra danstraditioner kan vi skapa något nytt och fungerande.

I Sverige finns fläckpolskor upptecknade i modern tid. Ser vi på det materialet kan vi urskilja tre ”dialektområden” med tre helt olika danskaraktärer. I danslitteraturen kan vi hitta beskrivningar på dansmoment och strukturer, som fördans och efterdans samt olika typer av danssviter. På de bilder och målningar som finns bevarade kan vi identifiera olika rörelsemoment, som delvis även går att hitta i danslitteraturen.

Vi vill i denna recital lecture visa på ett sätt att utforska mötet mellan musiken i bl.a. Blidströms notbok och dansen. Med utgångspunkt från musiken vill vi visa ett sätt att kombinera nu kända fläckpolskor med intryck från äldre källor som danslitteratur och bilder.

Märta Ramsten

Hur formas bilden av en spelmans repertoar genom bevarade notböcker?

Om man försöker göra sig en bild av en spelmans repertoar genom att granska innehållet i efterlämnade handskrivna notböcker finns det all anledning att vara källkritisk. Dessa handskrivna individuella dokument äger ett slags auktoritet som lätt förleder en sentida läsare att dra för snabba slutsatser om en spelmans "aktuella" repertoar (kanske bruksrepertoar är ett mer gångbart begrepp). Repertoarbilden blir än mer komplicerad, för att inte säga auktoriserad, när ett urval av låtar från notboken publiceras som knutna till den individuella spelmannen, till exempel i *Svenska låtar*.

Spelmansböckerna utgör i många fall en parallell till de handskrivna visböcker som bevarats i våra arkiv och som det under senare tid bedrivits forskning kring. I antologin *Samlade visor. Perspektiv på handskrivna visböcker* (red. G. Ternhag, 2008) diskuterar de olika författarna just visböckernas bruk och repertoar. Jag har också tidigare tangerat ämnet i ett litet debattinlägg i *Noterat 2* (1996) – "Funderingar kring repertoarbegreppet".

I mitt inlägg kommer jag att utgå från två notböcker från Hälsingland respektive Närke. Det som framför allt satt mig på spåret är "Snickar Eriks notbok". I *Einar Övergaards folkmusiksamling* finns 65 upptecknade låtar efter Snickar Erik Olsson (1824–1905), Ovanåkers sn, Hälsingland. Snickar Erik finns också representerad i *Svenska låtar, Hälsingland och Gästrikland* hft 2 med 24 polskor (nr 515–538). Dessa uppges vara hämtade från en notbok tillhörig Snickar Erik. Denna spelmansboksrepertoar överensstämmer inte alls med den låtrepertoar som Snickar Erik spelade vid uppteckningstillfället 1899, vilket också Övergaard påpekar i ett brev till Olof Andersson, Folkmusikkommissionen, 1930. De 24 polskorna uppges av Olof Andersson vara ett urval, "de bästa", ur notboken, som återsändes av Folkmusikkommissionen efter att Olof Andersson kopierat den. Jag har utan framgång sökt originalnotboken i olika arkiv i Hälsingland. I Folkmusikkommissionens arkiv finns inte någon regelrätt kopia av den fullständiga notboken som skulle tillhört Snickar Erik, däremot kopior av "låtar från Hälsingland". Via de publicerade låtarna i *Svenska låtar* och med hjälp av Olof Anderssons numrering av avskrifterna har jag lyckats rekonstruera hela den notbok som skulle tillhört Snickar Erik. Utifrån detta material tillsammans med Övergaards uppteckningar kommer jag att diskutera i vad mån denna notbok, men också spelmansböcker i allmänhet, speglar en spelmans "aktuella" låtrepertoar/bruksrepertoar. Det finns givetvis en tidsfaktor med i bilden. Som jämförelsematerial har jag slumpmässigt valt en notbok från Närke, tillhörig Per Erik Ohlsson, Hidinge (1840–1917). Notboken överlämnades till Folkmusikkommissionen av spelmannens döttrar 1930. Även ur denna notbok har Olof Andersson publicerat ett stort antal låtar i *Svenska låtar*, Närke (nr 189–234).

**Susanne Rosenberg, Olof Misgeld,
Sven Ahlbäck, Mikael Marin**

**Spelmansboken som en "hub" för musikaliskt skapande idag:
Hur spelmansbokens skrivna material kan tjäna som en källa till
inspiration för dagens folkmusiker och sångare**

Dagens folkmusiker har mycket gemensamt med äldre tiders "Stads-musikant" och byspelman, de som tillskrivs "Spelmansböckerna" (Gustafsson, 2016). Precis som dessa har dagens folkmusiker (och folksångare) ofta en central, mångfacetterad roll i sitt lokalsamhälle, de är "skapande interpret" (Rosenberg, 2013), vilket betyder att de som musiker rör sig sömlöst mellan rollerna som musiker, arrangör, kompositör, pedagog, artist, dansspelman – allt i en och samma person. De är ofta viktiga inspiratörer och drivkrafter i sitt lokalsamhälle och fungerar som centralgestalter för musikaliska aktiviteter. För den historiska stadsmusikanten och byspelmannen, likväl som folkmusikern/ sångaren idag, verkar den nedskrivna notationen främst fungera som inspiration för praktiskt bruk, för att spela och improvisera musik utifrån, snarare än att betrakta som komponerande verk eller original utifrån 1800–1900 talets västerländska konstmusikideal.

Vid institutionen för folkmusik vid Kungl. Musikhögskolan arbetar vi pedagogiskt och konstnärligt i utbildningarna med olika aspekter på rollen som folkmusiker idag; hur kan man undervisa, utveckla och använda denna breda roll som skapande interpret i dagens moderna musikliv? Hur kan man använda de metoder för analys som vi utvecklat på KMH t.ex. stil-analys, folkmusikteori, stavelseskelettanalys, folkmusikimprovisation, interaktion mellan musik och dans etc. som verktyg i dagens folkmusik för att skapa musik idag?

Vilka kunskaper och verktyg behöver man för att bli en skicklig folkmusiker/ folksångare idag, i en roll där man befinna sig både i en muntlig och skriftlig tradition och behöver kunna använda sig av skriftligt noterat material som en källa för musikskapande och samtidigt bibehålla sin gehörmässiga ingång till en repertoar; länka samman den gehörmässiga traditionen med noterat material.

Hur kan man närma sig enkelt noterade melodier som de i "spelmansböckerna" för att använda dem som utgångspunkt för improvisation, arrangemang och komposition, helt enkelt låta "spelmansböckerna" fungera som en "hub" för musikaliskt skapande idag?

Panelen kommer att innehålla både muntliga presentationer och praktiska exempel.

Annika Windahl Pontén

"Ett positiv ofärdigt": familjen von Linnés vevpositiv, ett ljudande tidsdokument

I Carl von Linnés bouppteckning (1778) finns posten "1 positiv ofärdigt". Föremålet som avses är ett vevpositiv som finns kvar i Uppsala universitets konstsamlingar och förvaras på Linnés Hammarby. I samband med firandet av Linnéjubileet 2007 försattes instrumentet i spelbart skick av orgelbyggare Tomas Svenske, och det har i och med det varit möjligt att lyssna till den repertoar som finns på positivet. Till del är det svårt att avgöra vilka låtar det handlar om vilket beror på instrumentets skick. I några få fall har det varit möjligt att identifiera mer precist, i andra fall går det att ringa in låttyp. Det har inte gjorts så omfattande försök att systematiskt identifiera låtarna, varför det också är ett intressant område att diskutera.

I detta paper kommer instrumentet att presenteras (med hjälp av bilder), och syftet är att diskutera dess funktion och de låtar som förekommer på det. Det finns en rad okända faktorer, t.ex. var vevpositivet är tillverkat och av vem. Den kunskap vi har om det utgår från föremålet i sig, det finns mycket få andra källor där det förekommer. Som kontext och fördjupning presenteras kort hur Carl von Linné förhåller sig till dans och musik i föreläsningar och andra texter.

Låtsamlingen på positivet är relativt liten, och skiljer sig givetvis i många avseenden från en spelmansbok, men det bör vara en intressant referenspunkt i sammanhanget, inte minst eftersom det är en form av klingande låtsamling från 1700-talet. Det finns också en direkt koppling till en musiksamling i manuskriptform. Det gäller den samling som Nils Tiliander efterlämnat och som idag finns i Växjö stifts- och landsbibliotek/Växjö stadsbibliotek. I denna samling återfinns en av de låtar som är identifierad på positivet, dock är det troligen en slump att stycket finns på båda ställena. Presentationen kommer också att beröra hur den aktuella musiken hamnat i Tilianders samling.

WORKSHOPS OCH SEMINARIER

WORKSHOP – SPEL: Piia Kleemola-Välimäki

Piia Kleemola-Välimäki lär ut låtar ur Samuel Rinta-Nikkolas notbok, daterad 1809 i Ilmajoki, södra Österbotten.

WORKSHOP – SPEL: Ånon Egeland

Ånon Egeland tar for seg melodier fra et utvalg handskrevne norske notebøker fra perioden 1722 til 1821. Det vil bli fokusert på materiale som på ulike måter har tilknytning til dagens tradisjonsmusikk. Et sentralt tema blir å tolke det eldre notebok-materialet i lys av tradisjonsmusikkens oppføringspraksis og spilletekniske tilnær-mingsmåte til fela. Workshopen retter seg i første rekke mot felespillere.

WORKSHOP – SPEL: Maria Jonsson & Daniel Pettersson

– Låtar ur Västerbottniska spelmansböcker

Spelmännen Daniel Pettersson och Maria Jonsson från Västerbotten har ägnat mycket tid åt att gå igenom tre spelmansböcker från östra delen av Västerbotten. Böckerna har tillhört spelmän som alla var födda i början av 1800-talet och som spelade mycket på danser och bröllop. Innehållet är till stor del kontradanser som kadrilj, menuett och polonäs. Just kadriljen var väldigt omtyckt i Västerbotten och dansades ofta på bröllop. Äldre spelmän har vittnat om att olika byar hade sin egen kadrilj som endast invånarna i just den byn kunde turerna till. Daniels och Marias arbete med spelmansböckerna resulterade i en CD och ett nothäfte "Kadrilj" som gavs ut 2014 (Dalakollektivet Records). Under denna workshop kommer Maria och Daniel att lära ut några låtar ur dessa böcker.

WORKSHOP – SPEL: Rasmus Storm

Rasmus Storms nodebog fra 1760 er en af de få danske 1700-tals spillemands-bøger. Musikken er meget anderledes end 1800-tallets spillemandsmusik. På denne workshop spiller vi nogle af de typiske melodier: Menuet, Dantz og Proportion, Serras. Det bliver et låtkursus med udlæring – alt det, vi kan nå på 1½ time.

WORKSHOP – DANS: Trotto

– Långdanser ur Johan Carlstrands notbok

Dansgruppen Trotto är sprungen ur en medeltidsfest i Växjö 1992, samma år som Smålands musikarkiv bildades. Gruppen har sedan dess fördjupat sig i historiska danser. Välkommen att tillsammans med Trotto praktiskt utforska några danser ur en spelmansbok med många dansbeskrivningar: "Note bok Tillhörig Johan Carlstrand" (Uppsala universitetsbibliotek).

WORKSHOP – DANS: Bert Persson, AnnaKarin Karlsson, Christina Frohm, Marianne Skagerlind-Furå & Per Furå **– Att levandegöra en svunnen tids musik- och danstradition.**

Med utgångspunkt i bilder, litterära belägg, dansbeskrivningar från förr och nutida dansuppteckningar prövar vi att genom dans levandegöra musiken ur spelmansböckerna.

SEMINARIUM: Sven Midgren

– Hundra år av landskap...? Spelmansböcker för spelmän

Sven Midgren – folkmusiker och pedagog med ett hängivet engagemang i spelmansrörelsen i Sverige – guidar deltagarna in i spelmansböckernas förlovade värld, bortom landskapsgränser med tillhörande låttyper. Genom musicerande och diskussioner berörs möjligheter och utmaningar som dyker upp när man ger sig i kast med spelmansböckernas repertoar. Vad händer när man dyker ner i spelmansböckerna och hur kan man använda dem för att bredda sin egen och sina medmusikers låtbank? Seminariet är tänkt som en första träff i en serie i Sveriges Spelmäns Riksförbunds regi. Ta med instrument!

SEMINARIUM: Åke Persson

– Digifolk.se – volontärprojektet med sikte på att digitalisera Sveriges låtskatt

Drivkraften i detta projekt är tanken att via volontärarbete kunna skapa ett mycket kraftfullt forskningsinstrument för svensk folkmusikhistoria och i förlängningen kanske även för utländsk. I Sverige har vi enorma notsamlingar av s.k ”spelmansböcker”. En stor del av dessa finns i Folkmusikkommissionens notsamling och Musikmuseets spelmansböcker. Denna del, ca trettio tusen notblad, finns inscannad på ’fmk.musikverket.se’, åtkomligt för alla via internet. Varje notblad har ofta flera låtar så det bör röra sig om hundratusentals låtar totalt. Tanken med detta projekt är att mata in dessa låtar i dataläsbara notformat, då kan noterna kopplas till analysprogram som kan göra alla möjliga sorters sökningar, analyser och efterforskningar på materialet. Då materialet är enormt är idén att detta ska lösas av en stor grupp volontärer. När väl Folkmusikkommissionens notsamling och Musikmuseets spelmansböcker är avklarade kan man tänka sig att andra notsamlingar anslutes till denna databas. Över 100 potentiella volontärer har för närvarande anmält intresse. En styrgrupp arbetar med att utforma projektets hemsida, ’digifolk.se’, den kommande databasen samt riktlinjer för volontärarbetet. Tanken är inte bara att digifolk.se ska tjäna forskningen utan även vanliga spelmän. Spelmannen Åke Persson kommer att berätta om – och demonstrera – arbetet med projektet och diskutera med deltagarna.

ARTISTER

Foto: Börje Dahrén

Lisa Långbacka och Musica Vitae (S) **Tisdag 21/11 12:30, Linnéuniversitetet,** **M-husets foajé**

Accordeonisten och kompositören Lisa Långbacka har fått i uppdrag av det 25-årsjubilerande Smålands Musikarkiv att skriva ett nyskapat verk inspirerat av musik i spelmansböcker. Långbacka har en lång erfarenhet som musiker och tonsättare i folkliga och improvisatoriska musiksammanhang. Tillsammans med kammarorkestern Musica Vitae, under konsertmästare Dorota Siudas ledning, kommer Långbacka att framträda som solist i beställningsverket "Vidare – en småländsk svit", som uruppförs i samband med Spelmansböcker i Norden. Kompositionsbeställningen har fått stöd av Statens kulturråd. Vid samma konsert uruppförs även nyskrivna verk av Sven Ahlbäck, "While", och Mats Edén, "Introduktion och polska", samt låtar ur Salomon Eklins notbok, daterad 1772.

Foto: Alexanders Mahmoud

Fotocollage: Petter Furå

Anna Öbergs **re:move** (s)

Tisdag 21/11 19:00, IOGT-NTO-huset/Sigfridssalen

Till Spelmansböcker i Norden skapar koreografen och dansaren Anna Öberg verket **re:move** med utgångspunkt i den dans som spelmansböckernas musik vanligtvis var avsedd att beledsaga. ”**re:move** kan tolkas som att återbesöka, röra sig i, genom eller bort från källan. Men det kan också innebära att ta bort något för på att så sätt skapa förändring, samt att ge plats åt något annat att läggas till.” För koreografi står Anna Öberg, för musiken Anders Löfberg och Anton Schneider och Viktor Oskarsson är dansare. Folkmusikföreningen Valshuset i Växjö har finansierat produktionen av **re:move**.

Foto: Petra Eriksson

Musicus (NO)

Tisdag 21/11 20:00, Kulturparken Småland/Smålands museum, Orgelsalen

Musicus-projektet har fördjupat sig i musiken i spelmansböcker från Røros-trakten i Norge. De mycket uppmärksammade fiolspelmännen John Ole Morken och Olav Luksengård Mjelva har samlat en ensemble med musiker med stor erfarenhet av folkmusik, klassisk musik och improvisationsmusik: Anders Löffberg (cello), Hans Fredrik Jakobsen (flöjter, säckpipa, saxofon), Trygve Bröske (cembalo og orgel) och Kåre Opheim (slagverk). Tillsammans utforskar de bland annat polonäser, menuetter och polsdanser i notböckerna och släppte 2016 skivan "Musicus – Folkbarokk fra Rørosområdet".

Silfver trio (S)

Onsdag 22/11 12:30, Linnéuniversitetet, M-husets foajé

Silfver trio är folkmusikerna Pelle Björnlert (fiol) och Johan Hedin (nyckelharpa) som bjuder in barockmusikern Nora Röll (viola da gamba). Björnlert och Hedin hör till de i Sverige som mest intensivt utforskat spelmansböckernas repertoarer från en folkmusikalisk utgångspunkt. Som kvartett, tillsammans med lutenisten Sven Åberg, har ensemblen släppt skivan "Silfver" (2012).

Antti Järvelä & Arto Järvelä (FI)

Onsdag 22/11 19:00, Utvandrarnas hus

Den finländska spelmannssläkten Järvelä har under flera generationer varit framstående spelmän, där kusinerna Arto Järvelä och Antti Järvelä framstår som två av Finlands främsta folkmusiker idag. Arto Järvelä bland annat fördjupat sig i låtarna i Maria Spoofs spelmansbok (ca 1790), exempelvis på skivan "Arto Järvelä plays fiddle music. Vol. 2. Cross-tuned" (2011).

Daniel Pettersson & Maria Jonsson (S)

Onsdag 22/11 20:15, Utvandrarnas hus

De framstående spelmännen Daniel Pettersson (nyckelharpa) och Maria Jonsson (viola d'amore) har gett sig i kast med tre spelmansböcker från Västerbotten i norra Sverige. Vid sidan om polonäser och valser har spelmännen även uppmärksammat kadriljerna i notböckerna, vilket är ovanligt bland dagens svenska folkmusiker. Pettersson & Jonsson släppte 2014 den svängiga skivan "Kadrilj".

MHM Folk (S)

Onsdag 22/11 21:45, Utvandrarnas hus

Musikhögskolans i Malmö studenter med folk- och världsmusikinriktning har den gemensamma ensemblen MHM Folk. Till Spelmansböcker i Norden består MHM Folk av musikerstudenterna, vilka har fördjupat sig i spelmansböcker i ett projekt under ledning av Mats Edén.

KMH Folk (S)

Torsdag 23/11 12:30, Linnéuniversitetet, M-husets foajé

KMH Folk är en ensemble som består av studenterna vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, Institutionen för folkmusik. KMH Folk rymmer musiker och sångare ur en bred flora av kulturer och folk-/konstmusiktraditioner. Under hösten 2017 kommer studenterna att arbeta med material ur spelmansböcker, under ledning av ensembleläraren Mikael Marin. Resultatet presenteras på en konsert under Spelmansböcker i Norden.

Gorsets Borgere og Bønder (NO)

Torsdag 23/11 19:00, Utvandarnas hus

Flöjtisten och musikforskaren Hans Olav Gorset är en veteran inom tidig musikrörelsen i Norge. Till Spelmansböcker i Norden kommer han med ensemblen *Borgere og Bønder* bestående av Elizabeth Gaver (fiol), Kjell Tore Innervik (slåttetromme) och Erik Skanke Høsøien (barockgitarr). Hans Olav Gorset har skrivit en doktorsavhandling om musik i norska notböcker från 1700-talet, *"Fornøylelig Tiids-fordriv"* (2011), och i flera olika konstellationer givit ut skivor med spelmansboksmusik: exempelvis *"For Borgere og Bønder - Folkelig musikk fra gamle norske notebøker"* (1990), *"Schodsbergs nodebok"* (2012) och *"Nodebok"* (2013).

Foto: Lars Finborud

Rasmus Storm (DK)

Torsdag 23/11 20:15, Utvandrarnas hus

Rasmus Storm-gruppen från Danmark har i över trettio år intresserat sig för musiken i danska spelmansböcker. Till Spelmansböcker i Norden kommer de rutinerade musikerna Ove Andersen (violin), Michael Sommer (violin, viola, cello, oktavviolin), Bent Melvej (violin) och Jesper Carlsen (kontrabas). Rasmus Storm-gruppen – uppkallad efter en spelman som skrev en notbok kring 1760 – har gett ut två skivor med spelmansboksreper-toar: "Rasmus Storm. Dansk spillemandsmusik 1760" (LP 1983/cd 1999) och "Dansk 1700-talsmusik" (2003).

Ånon Egeland & Mikael Marin (NO & S)

Torsdag 23 november kl. 22:00 Kafé de Luxe

Som en bonus på Spelmansböcker i Norden bjuder vi på en releasekonsert med spelmansikonerna Ånon Egeland & Mikael Marin. Deras skiva "Sorpesoll" (2017) bjuder på nedstämda instrument och minimalistiska, mörka tongångar med mycket blåtoner i ett fängslande samspel.

MUSIK I SYD
SKÅNE • KRONOBERG

 Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

**25ÅR
2017**
SMÅLANDS
MUSIKARKIV

**MUSIK
VERKET**

KULTURRÅDET

**NORDISK
KULTURFOND**

Bilda

**VALS
HUSET**

Sveriges
Söstmans
Riksförbund

Växjö, november 2017.

Grafisk form: Carita Rasmussen, Musik i Syd

Tryck: Copycenter/tryckeri, Linnéuniversitetet.